

Е.Я. ФОРТУНАТОВА

КЫЧЫРАР БИЧИК
II БӨЛҮК

ОГИЗ
НОВОСИБИРСК
1937

Е.Я. ФОРТУНАТОВА

БАШТАМЫ ШКОЛДЫН
ЭКИНЧИ КЛАССКА

КЫЧЫРАР БИЧИК
ЭКИНЧИ БӨЛҮК

ОГИЗ
НОВОСИБИРСК
1937

Е.Я. ФОРТУНАТОВА

КНИГА ДЛЯ ЧТЕНИЯ

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ

ДЛЯ ВТОРОГО КЛАССА
НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

НА ОЙРОТСКОМ ЯЗЫКЕ

ОГИЗ
НОВОСИБИРСК
1937

Бөөрилер.

– Менин таадам агаш каруулдап турган. Ол бир катап айлы жаар жанып клееткен. Карангуй түжип келди.

Кенерте таадам бөөрилер улужып жатканын укты. Ол базыдын капшайлатты, же улужып жатканы там жууктап клееткендий болды. Таадам жол ло жүгүрди. Айландыра көрди. Кийинде жалтыражып жаткан кичинек неме көрүнди. Бөөрилердин тижи канайда кыжыражып жатканын ол угып алды.

Таадам узун чиби жаар жүгүрип барала, алдындагы будактан тудунып чыга берди. Бөөрилер онын агашка чыгып калганын көрөлө, тура түштилер. Бир канча бөөри кийин будына тургылап чибиге карайлап турды. Таадам онон өрө чыкты. Бөөрүлөр канзырып чибинин терезин кемирип турдылар.

Түн киргени удай берди. Таадам мында таң атканча, отуратанын билип алды. Бийиктей чыгып алала, будакка отуруп алды. Салкын келди, чибинин бүри жайканыжа берди, таадамнын бөрки чачыла берди. Бөөрилер тумчуктарын өрө көдүрип алган, кынзыжып отурды. Таадам будактан бектеп тудунып алган отурды, чиби дезе салкынга жайканып, бөкөйип турды.

Таадам ондо таң атканча отурды.

Эртен тура бөөрилер жоголо берди. Таадам чибинен түжип алала каруулга жадатан турачагы жаар барды.

– Сен канайттын? – деп эмегени кыйгырып чыкты.

– Мен бүгүн бөөрилер-ле кожо кондым – деп, таадам арайдан-ла айдала тактанын үстүнө жада берди.

Бөөрүни көк боро болгоны керегинде согып жаткан эмес, еой жүгени керегинде согып жат.

Бөөриде тон бар, оны ого жаба көктөн салган.

Согыш.

(Чын болгон неме).

Бу изү жерде болгон. Мен негрлар-ла кожо јаттым. Кенетке мен урак жерде јаланнын буйволын көрдим. Ол бажын төмөн салып ийген чоқыр пардын јанында айланыжып туры. Буйволдын эдинен кан агып туры.

Согыжып јатканын көрөргө туругар ба – деп негр кыйгырды. – Ондый болзо, агашка чыгыгар.

Негрлар агашка чыгарга кiske ошкош. Олор мени база алып чыктылар. Бис будактарга отурып алала, көрип отурдыбыс.

Пар отурды, улуп турды, буйвол дезе айланыжып турды. Онойдо бир канча минут өтти. Кенетке буйвол парга чурада калыды, парды бойынын мўзи ле кадады. Пар буйволго калып чыгала тууразынан азузы ла тиштеп алды. Онын кийнинде ол онон тоголоно берди, онын кийнинде мен јанысла онын чоокыр терези канайда өлөндө јылтырап јатканын көрдим.

Пар бастра кўчин јууп алала, кыйгырып, буйволдын бажын јаар калыды. Буйвол жоон мойнын төмөндөдип, парды мўзине илип алды. Ол мўзи ле силкиди, пар дезе оны тырмактап тиштеп турды. Буйвол парды минут кирези мўзинде тудып турала, онын кийнинде бажын төмөндөттү, оны јер јаар чачты. Арай тизеленип тизези ле бастра бойынын, уур сыны ла јерге јаба базып алды.

Огырыш... багырыш... Кiske чылап узада тартып маарыды. Буйвол бош бажын јайкап мөөрөп окшып бустап турды. Буттары онын калтыражып турды. Пардын ўни тамла уйдап братты. Буйвол дезе окшып оны туйгагы ла тепсеп турды.

Качан буйволдын каныркап турары јоголо берерде, ол токынай берди. Онын јаан эди бастразы калтыражып турды.

Кенетке ол ачулу чөйө бустап тура берди.

Мынзы тижы буйвол, -деп, меге бир негр шымырап айтты. Ол боозузын кыйгырып јат. Көрзөгөр.

ОЛ колын кичинек кара неме јаар улады онзы койу өлөннинг ортозында
јадары. Буйвол тентилирип боозудын јанында келди. Онызы турып чыгарда,

Ак-кийиктин балазы.

Эмея Лысколо экү үч күннинг туркунына басты, је басканы тегин ле неме
болды: боозулу ак-кийик учурабады. Ол дезе оору јеени Гришуткага сап-сары
ак-кийиктин ббалазын таап берер болгон.

Төртинчи-ле күнде олар ајаарбас јанынан боозулу ак-кийиктин иззине
учурадылар.

«Боозулу ак-кийик туры» – деп, Эмея, өлөңдө јаан ла кичинек ак-
кийиктин изин көрип турала сананды. Бараксаным Лыско бедире оморды.

Ак-кийик аңчыны удаганнан бери сезип салган эмтир, ол онын кайдаар
барып јатканын кетеп көрип турган.

«Энези мени боозунан ураадып јат» -деп эмештен јууктап клееделе
Эмея сананды.

Качан карган өбөгөн ак-кийикти адарга шыкаарда, онызы чеберленип бир
канча мантап барала, база тура түшти. Эмея мылтыгын алганча базала
јууктап энмектеди.

Ак-кийик өлтиртерине килебей онынчы катап аңчыны балазынан
ураадарга сүмеленип турды. Карган Эмея өбөгөн ак-кийике чугулданып та
турза, је ак-кийиктин јалтанбазына кайкап турды. Лыско ээзи ле кожо
энмектеп браатты. Качан онын көзине ак-кийик көрүнбей барарда, Лыско
онызына бойынын изү тумчугыла ла чебер тийип ийди. Карган өбөгөн
айландыра көрөлө отура берди: одыс кулаш кирези јерде онын үч күнге
бедиреп жүрген сап-сары бозузы мында туры. Онызы бир канча недеде болгон
јараш бозуу эмтир, түги сары, буды-колы чичкечек эмтир. Јараш базап кайра
бурып алган туры. Бүрди бийиктен үзе тартып аларга сананарда, ол чичкечек
мойнын чөйип турды.

Анчы мажызын сайра тартып алала, кичинек аннын бажына шыкады. Жебу минутта карган анчынын сагыжына энези канайда балазын корулаганы кирди.

Ол сагыжына кирип келерде, мылтыгын божодып ийди. Ак-кийиктин балазы дезе чырбагалдын жанында базып, жалбракты үзип жип турды. Эмея сыгырып ийерде, кичинек ан агаштын ортозы жаар мантай берди.

Көрсон манчызы кандый? – деп сананып күлүмзиренеле карган өбөгөн айтты. – Жаңыс ла көрип калдыбыс:саадак огындый түрген мантай берди Лыско, бистин ак-кийигибис. Же ол жүгүрүк көөркийге база эмеш өзөргө керек.

Экинчи кун Эмея бойынын туразына жууктап клаатты.

– Боозуды экелдин-бе таада? – деп Гриша сурады.

– Лок, Гришуха...көрөрин... көрдим...

– Сап-сары эмтир бе?

– Бойы сап-сары, оозы дезе кара.... Мен адарга шыкагам.

– Жастра аттын ба?

– Лок, Гиршуха, кичинек анга карузыдым... энезине карузыдым... Сыгырып ийеримде ле, боозу капшагай мантай берди, жаңыс ла оны көрип калдым. Кулугур мантай бербей кайтты!

Качан озор уйуктаарга жада берерде, оору уулчак уйуктап браадала, карган өбөгөннөн канча-канча-катап сурады:

– Боозу онойдо ман тай берди-бе?

– Сап-сары-ба?

– Көдрөзи сап-сары, жаңыс-ла оозы-ла база туйгактары кара.

Уулчак анайып ла турала уйуктап калды, түнине ле кичинек сап-сары боозуды түжинде көрип жатты.

Акула.

(Куучын).

Бистин керебибис Африканын жарында якорьдо турды. Күн сүрекей жакшы болгон. Талай жанынан салкын согып турган, же эниргери күннин

айалгазы кубула берди: жыту боло берди, Сахаранынгээн јеринен. Печкеден биске изү кейле үрип тургандый эзин согып турды.

Күн ажар алдында капитан палубага чыгала, кыйгырды: «Сууга эжинеликтер!» Бир ле минутта матростор сууга калып ийдилер, сууга парус түжүрдилер, аны буулап алала, эжинетен јер эттилер.

Керепте олорло кожо эки уулчак болгон. Уулчактар сууга озо калыгандар, је паруста олорго тапчы болгон. Олор ачык талайга јарыжып эжинерге санадылар.

Экилези сууга келескен чылааап мыйрындажа берди, канча-ла бар күчтерилен эжинглеп, якорьдын алдындагы бочонко турган јер јаар эжиндилер.

Бир уулчак озо баштап нөкөрине једижеле озолоп брааткан. Је онын кийнде сондоп тура берди. Уулчактын адазы азийгы артиллерист болгон, палубага турып алган бойынын уулчагына јилбиркеп көрип турды. Качан уулчагы сондоп тура берерде адазы ого кыйгырды:

– Маргаанды алдырба јакшы тыныда тудын.

Кенетке палубадан кемде кыйгырды: – «Акула!» Бис бастрабыс талайдын коркушту немезинин арказын көрдибис.

Акула чип-чике уулчактар јаар келип јатты.

– Кайра! Кайра! Ойто эжинегер! Акула! – деп артиллерист кыйгырды. Је балдар дезе аны уккан јок онон ары эжингиледи, каткырыжып, кыйгырыжып турганы анан артык јардак болды.

Артиллерист торт ло ак байкан чылап агара берди, кыймыктанбай балдар јаар көрип турды.

Матростор кеме түжурдилер, кемеге отырып алала, канчала бар күчиле уулчактар јаар эжиндилер; је олор эм тургуза ураак болды, акула дезе олордон 20 ле алтам крезид болды. Уулчактар озо баштап олордын нени кыйгырыжып јатканын укпагандар, акуланын келип јатканын көрбөгөндөр, је онын кийнинде бирзи айландыра көрди. Бис ончобыс сүрекей ачу өткүн үн чыкканын уктыбыс, уулчактар эки башка эжинглей берди.

Ол сүрекей ачу өткүн үннен артиллерист та ойгангодый болды. Ол турган жеринен сурт эдип уй мылтыктарга жүтүрди. Ол уй мылтыктын оозын буруп, уй мылтыкка жада түжип шыкап алала, мылта алды.

Кенерте канча ла кижилер бар болгон ончобус коркыган бойынча, унчыкпай тура бердибис, не болорун сакып турыбыс.

Адылганынын табыжы угулды, бир көрзөбис артиллерист уй мылтыктын жанында жыгылып калган, колыла жүзин бектенип алыптыр. Акула ла уулчактарда не болгону бис көрбөдибис, ненин учун дезе ыш бир минутка бистин көзүбисти бектеп ийди. Же качан ыш суудун үстүнө тарай берерде, кажыла жанынан озо баштап тын эмес табыш угулды, онын кийинде ол табыш тамла жаанады, учунда кажыла жанынан жардак үндөр угулды.

Азыйгы артиллерист жүзин ачты, туруп алала, ачык талай жаар көрди. Өлип калган акуланын сары ичи суудун коолуна кожо таштап турды. Бир канча минут болгон бажында, кеме уулчактарга жууктап келеле, оларды отыргызып, кереп жаар алып келди.

Кыс-Мария.

Якут улустар кыс баланы база бис чылап кыс деп айдып жадылар. Ол кыс бала агаштардын, кырлардын, суулардын ортозында кичинек көзүңкү жабыс турачакта жадып жат.

Кыс Мариянын жаткан туразын айыл деп айдар: орооны дезе Якутия болор.

Олордын жаткан жеринде ончолоры андап жат. Олордо ан андаар колхоз бар. Анчылар анды өлтүрүп алала терезин кооперативка берип жат. Онон дезе кулур, сахар, керосин, ситса-бөс садып алып жат. Кыш башталардан ала Мария школго жүрди.

Бастра Совет Союзта база онойдо ок Якутияда бичик билбес кижилер жок болор учурлу. Кажыла күн эртен тура, түш жанынан ак кардын үстүчө кичинек немелер кыймыкташып келгилеп жадат.

Мария школдо бойунын нөкөр кызыкчактарла кожо отуруп жат.

Ўредўчи дезде балдарга жаан удабай жаан городтордогы чылап кирпичтен жаан жааны школ эдер деп айтты.

Ўредўчи жаан город керегинде, ол бойынын журтындагы балдарды ўредерине уренип алзын деп журт совет оны ўредуге ийгенин куучындап жат.

Мария, өскө до балдар куучынды угып жат. Ўредўчи дезде ологго Совет Союз керегинде, Союзта жаткан албатылар керегинде куучындап жат.

Мария дезде ўредўчи жаар көзичегин кезе көрип алган угып отыры. Бўтпей жат.

«Ологго изў болып турган керегинде жалаңаш журип турган балдар бар эмеш-пе? Бисте дезде кыш коркушту узак, жай дезде кыска!»

Ол дезде сооко тонбоско жылу тере тон кийип алган.

Мария ончозын билип, ончозына ўренип аларга туры.

Кичинек Мария школдон жанала, бичик алып кычырып турат. Онын кийнинде крандаш алып алала бичип жат:

Белен бол!

Март айдын сегизинчи кўни.

Календарь листери ле шылырайт. Ноябрь,

декабрь, январь, февраль

Ондогы бичиген буквалары элбендейт: -

Кара, кызыл чийўлер көринет.

Листерди энем шингеди,

Темдектў кўндердин толыгын бўктеди.

– Ол март айдын сегизинчи кўни –

Сенин ле менин жаан байрамыбыс.

Сўўген жакшы кызычагым.

Бир узбек кыс баланын жүрүми.

Нияз кулур булга!

- Нияз от сал!

Терлеп калган Нияз айылдын эжигинде иштенип жат.

– Мен Хамре жаар барайын, – деп Нияз энезинен суранып жат.

– Бар, жаңыс ороомдо токынап тур-ба.

Нияз стенеде илип койгон паранджазын алды. Бастра бойы: колдоры, бажы, буттары паранджазына жажынып калды. Јүзин десе кылдан эткен уула бөктөп алды.

Нияз паранджалу барып жат. Ачарга жарабас: көргөн улус жаман айдарлар. Хамре жаар келди.

– Билерин бе – деп Хамре айтты: бистин үй улустар жуулып турган тура бар, ондо жүсти ачса кем жок. Оны клуб деп айдар.

Эки үй кичи паранджалу баргылап жат. Бөкчөйип калган арайдан ла баскылап жат. Карган эмегендер болбой кайсын.

Јаан таш тура бу туры. Көзнөктөри јаан, жарык. Бу турага үй улустар экилези киргиледи. Јүзиндеги ууларын аолгылап ийди. Олор карган эмегендер эмес, јаш кыс балдар.

Јаан бийик туранын ичинде столдын ары јанында үй улустар отырглады.

Э ткан жок орыс үй кичи айдып жат:

– Паранджаны чечип алар керек. Узбек үй улустар жүзи бөктүлү жүрер учурлу деп карган улустар јастра айдыжып жат. Паранджадан су-кадык болоры үрелип жат. Узбек үй улуска үренерге керек. Ол тужунда јадарга јенил болор. Көрзөгөр, канча крезе үй улустар жүзи ачык жүрип жат. Слер јаш, слер иштеригер. Јүзигерди ачыгар.

Нияз угып жат. Кайкамчыкту. О лбу киреге јетре качанда ондый куучын укпаган.

– Нияз, сен урок-ко барып јадын ба?

Нияз бажын кекийле, оромды кечире жүгурип јат. Сары платялу бажында таакы бөрүктү. Паранджа јок.

Јүгүрерге каткырынып браатты. Нияз торт башка кижы болып калды.

– Уйат јок! – деп, буурайа берген карган өбөгөн арбанып јат.

Өй-ле база! – деп бирүзи база айдып јат.

Је Нияз укпай јат. Ол клуб јаар жүгүре берди.

Пероны колго тударга сүрекей күч. Нияз он беш жыл жүрген, качанда ондый неме колына тутпаган.

Је, эмди ончозы өскөриле берген, өскө јолло барар јангысла баштаарга керек болгон.

Агаштан түрген бичик келди.

Агаштын ортозында суу көдүрилген.

Јас келип агаштын ортозында јаткандарга јаан јеткер келди. Кар капшагай кайылган, суулар јаандап јарадынан ажа берди. Кезик јерлерде чын-ла чайык болды.

Кажыла јанынан биске суу көдүрилгенинен көп өлүм болды деп табыш угулат.

Ончозынан ла артык койондор, момондор, јаланнын чычкандары јерге жүретен, јердин алтында ичегенге јадатан андар сүрекей чучырадылар. Суу омордын јаткан јерине кирген. Андар эрик јокто јуртын таштап качтылар. Кажылары да болзо, суудан кандый ла бар аргазы ла коруландылар.

Јараттан суу ажа берерде момон јердин алтындагы ичегенинде арай-ла тумаланбады. Олјердин алдынан чыгып келеле, суудын үсти даар чомып чыкты: эжинип кургак јер бедреди. Амыр энчү болып турган јерге једип алала, ойто катап јерге кире берди.

Агаш ортозынан келген түрген телеграмма.

Алтыгы јанынан карды кемде көдүрди, јаан казыр аннын кара бажы көрүнди. Ол эне айу эки балазыла чыккан. Ол, ичегенинен чыгала, оозын ачып

эстеди, онын кийнинде агаштын ортозын јаар барды. Балдары дезе кийнинен секирижип мантадылар.

Кыштын туркунына ол сүрекей арыктаган түги желбер болып калган.

Эмди ол, сүрекей узак уйуктаганына, торолоп калган. Ол көзине не ле учураганды ончозын жип жат: тазылдарды, былтыргы жылдын өлөңдөрүн база жилектерин. Учурап турганда, койонокты база божотпой жат. Балдары онын эмчегин эмип жат.

Суудын тожы көчкөлөп турар тужунда жети

плотник сууды канайда кечип чыкты.

(Плотниктын куучыны).

Суудын өрөги жанынан тош шуулап калырап чыгарда бис бир үзүк тоштын ортозына жууктап браатканыбыс. Бу ок минутта менин будумнын алтындагы тош төмөн ага берди, мен тентирилдим. Мен суудын өрөги жанын жаар көрөрүмдө коркуганыма тамагым тура берди, уним чыкпай, козим карануйлана берди. Тоштын боро кыртыжы тызыражып көдүрүлүп турды. Араай шылырап менин жанымда суу шорлоп чыгып турды. Араай шуулап табыштанып турганынын ортозында. Осиптын табыжы жапырап турды!

Таркагар....Тарай базыгар-башка-башка базыгар... Барып жат, калак барып жат капшагай мендеер уулдар!

Онын жүзүне адару чакандый секирип калып турды. Менин будумнын алдындагы тош ооктоло оодылып, кыжыражып турды, будума суу тийди. Мен туруп чыгала көзим көрбөй Осип жаар калыдым.

– Кайдар келдин, – деп ол кыйгырды. – Тур! мында тескинбе! Жаңыс жерге жуулбагр, бажыгарды оодорым!

– Сууга түжерибис, – деп мен арайын айттым.

– Унчыкпа! Сууга тенекте чөгө берер, сен дезе мынан чыгып ал...

Озо баштап Мокей Будырин сууга түже берди. Ол ончобыстан артык жалтанбай барып жаткан, кенетке оны будынан тартып ийген чылап жоголо берди. Тош үстүндө онын жанысла бажыла тактадан тудунган колы көрүнди.

– Больш! – деп Осип кыйгырды: көдрөгөр ондо жуулбагар, бир эки кижиге большсын!

Мокей айтты:

– Кедери барыгар уулдар!... Мен бойым.. Алдырбас...

Тошко чыгып алала силкинип айтты:

– Көр мынайда чындапта сууга чөгө береринг.

Сууга өдүп калган кийимдерди ле өдүткө калыырга арчамык эдип төмөн тартып турды: бастразы ла жылбыркай көжүгүн киймыктаарга уур, араай, былжырма боло берди. Осип койгон чылап бир тоштон база бир тошко калып турды. Кечире калыйла, бир секундта тура түжет айландыра көрүп тын кийгырат:

– Эй канайда барар керек көригер!

Жаратка жууктап келер ле сайын, там ла ооктолып одылып элеп калган тош, улустар улам сайын ла сууга түжип турды.

Город жанына бисти өткүрө агыза берди, удабас бисти Волгага алып чыгар. Ондо тош эм тургуза киймыктагалак, бисти онын алдына кийдре тартар.

– Чөгөрибистен маат жок, -деп Мордвин арайын айтты: же жаан тош кенетке жаратка барып сүзе берди.

– Жүгүр!... – деп Осип кийгырып чыкты – канчала бар күчин ле жүгүр!

Тошко калыды, тайкылала жыгыла берди. Мордвин ла мен тура түштибис. Осипка болужарга санаганыбыс.

– Же жүгүр!

– Турыгар өбөгөн...

Ол бажын төмөндөттү.

– Мен будым сындырган ошкожым туруп болбозым.

Бис оны көдурип алала апардыбыс ол дезе арбанып турды:

– Сууга түштигер уулдар! Ыстүнде кар јок тошты талдап базыгар, ол бек болор...

Сууга өдип калган бойлорыбыс, омок болып јаратка чыгып келдибис.

Кыссылтым мааны.

Школдын эжиги минут тоозына ла ачылып, јабылып турды. Балдар школго кийдире жүгүрдилер, кушкаштар ошкош чуркуражып турдылар.

Ороомнон дезе база ондый-ок јардак омок табыш угулып турды. Кайра ачылып калган көзнөктөн күн кийдире чалып чактаны јарык эдип темдектеп јадат.

Школдын каруулчыгы Трофимовна, база онын јееи Стёпа көзнөктин алдында турдылар.

– Јаан эне, ыйлап туругар – ба? База-ла ада энемди сагышка алындыгар-ба? Је куучындагар!

– Нени куучындарым? Сагыжыма кирип ле келгенде, карыксына бердим. Менин уулым, сенин адан јардак, чачы бајыраш кожончы кижиге болгон... Јаантайын ла албаты керегинде, јайым жүрүм керегинде кожондоп туратан... Бир ката пол айдып јат: «Баштапкы май бастра ишмекчилердин байрамы».

Көрзөм сенин адан ла энен экү городтын ары јаны јаар барарга шыйдынып турдылар. Энен база фабрикада иштеп турган.

Олорго фабрикадан нөкөрлөри келди, олор айдышты.

– Алёша, сен куучын айдарын.

Ондый куучындар керегинде Алёша түрмеге база көплө отурган. Мен ого айттым:

– Алёша, чеберленер керек!

Угатаң беди менин сөзимди! Јаңыс ла каткырды. Барарга билетене берди.

Күн база бүгүңгиге ок чылап чалып турган, је мындый табыш јок болгон: эскиде ишмекчи кижиге байрам бар эмес...

Олор барарга санадылар, сен дезе өнөтийин чилеп уйгунып келеле, ыйлай бердинг. «Эне!» Ол тужунда сен бир јашту болгон.

Јүре бердилер. Мен оларды сакып отурым. Курсак белетеп салганым. Келбедилер. Сактадымла сактадым. Күн ажып брааткан, учунда жангыс Настя јанды. Јүзүн кижі көрөр аайы јок эмтир.

– Алешанька, – деп кыйгырдым, – ол канайты?

Арайдан ла јартына чыгып алдым... Ишмекчилер городтын ары јанына јуулган. Мааныны көдүрип јайа тудып турдылар.

Бойынын кожонын баштадылар. Куучын айдатан улустар агашка чыгып алды. Сенин адан база агашка чыккан... Онын үни јарт, сранай ла шандый болгон. Улустар онын куучынын угып јат. Көөркийлерди казактар курчаган... Мантаткылап келеле камчы-ла согып тура бердилер.

Аткылап тура бердилер...Алешаны агаштан окло өлтуре адып тўжўрдилер.

Настя ишке өлинип турды. Эрикчил болгоны онын јурегин јип салган. Јөткўрер боло берди. Квартира чыкту јаман. Оорый ла өлип калды. Бис экў ле артып калдыбыс.

Эх, эмди көрзөн! Бистин улустар колоннада турып јат, маанызы белен...

Јангыс ла эмди кызыл мааны учун кижини айтпай јат...

Школ балдарынын колында јап јарт бичиктў кызыл мааны жалбрап турды. Ондо бичигени: «1 кы май эзендик болзын!» Озо качан бир өлтүрткен ишмекчилердин канындый кичинек кызыл јылдыстар балдардын төжинде кўйип турды.

– Је, јаан эне мен барадым! Степа аланзыбай тын-тын базып келеле, школ балдарына коштой тура берди.

БАЖАЛЫКТАРЫ

Бөөрилер_____	70
Согыш_____	75
Ак-кийиктинг балазы. М. Сибиряк_____	76
Акула. Л. Толстой_____	84
Кыс-Мария. Добрынский_____	95
Март айдын сегизинчи кўни_____	96
Бир узбек кыс баланын жүрүми_____	96
Агаштан түрген бичик келди. В.Бианки_____	101
Агаш ортозынан келген түрген телеграмма. В. Бианки_____	102
Суудын тожы көчкөлөп турар тужунда жети плотник сууды канайда кечип чыкты. М. Горький_____	102
Кыскылтым мааны. П.Марк_____	118

Ответственный редактор – А.Г. Шабураков.
Технический редактор – А.В. Малахова.